

Lp. Keit Pentus-Rosimannus
Keskkonnaministeerium
Narva mnt 7a, 15172 Tallinn

Meie: 04.02.2012

Eesti Keskkonnaühenduste Koja (EKO) arvamus ja ettepanekud „Põlevkivi kasutamise riiklik arengukava 2016–2030“ koostamise ettepaneku asjus

„Põlevkivi kasutamise riiklik arengukava 2016–2030“ koostamise ettepaneku lähteülesande taustakirjelduses on tellija – keskkonnaministeerium - sätestanud, et „Uue Põlevkivi arengukava eesmärgid peavad olema kooskõlas „Energiamajanduse riikliku arengukavaga aastani 2020“ ja „Eesti elektrimajanduse arengukavaga aastani 2018“ ning rakendusplaanis esitatavad meetmed peavad kaasa aitama eespool nimetatud kahe arengukava elluviimist, mis on otseselt seotud põlevkivi kasutamise prioriteetide ning kaevandamismahu määramisega.“

EKO on seisukohal, et lisaks nimetatud dokumentidele peavad kõik põlevkivi kaevandajad ja kasutajad kui ka riik, kes on täna põlevkivi kui riikliku tähtsusega maavara ja suure osa põlevkivimaardla maa omanik ning kes korraldab ja kujundab valdkonna toimimist mõjutavat seadusruumi ja majanduskeskkonda, **arvestama kõigi kehtivate normidega, riiklike arengukavadega ja rahvusvahelistest lepetest tulenevate nõuetega ja võetud kohustustega, mis suunavad ja/või piiravad põlevkiviga seotud valdkondades tegutsemist.** Silmas pidades uuendatud põlevkivikava kehtimise ajavahemikku, tuleb kava koostamisel lähtuda ka võimalikest muudatustest valdkonda puudutavates nõuetes ja kohustustes sellel ajavahemikul, lähtuvalt parimast teadmistest käimasolevatest siseriiklikest või rahvusvahelistest keskkonna-, energia- ja majanduspoliitilistest läbirääkimistest, protsessidest ja suundumustest.

Antud kirjale on lisatud EKO liikmete poolt kommenteeritud kavandatava „Põlevkivi kasutamise riiklik arengukava 2016–2030“ seisukohast oluliseks peetavad põlevkivi valdkonnaga seotud, seda mõjutavad, suunavad ja/või piiravad Euroopa Liidu poliitikad ja direktiivid (vt Lisa 1), rahvusvahelised lepped (vt Lisa 2), siseriiklikud strateegilised kavad (vt Lisa 3), Eesti seadused (vt Lisa 4), Vabariigi Valitsuse ja ministrite määrused (vt Lisa 5) ja Põlevkivi kaevandamist ja kasutamist määravad olulisimad nõuded (vt Lisa 6), millega tuleb põlevkivi arengukava koostamisel arvestada. Koostatav põlevkivi arengukava peab lähtuma Eesti säästva arengu riiklikus strateegias „Säästev Eesti 21“ sätestatud printsiipidest.

EKO on seisukohal, et Eesti peab järgmiste aastakümnete jooksul oluliselt vähendama põlevkivi kasutamist energeetikas (elekter, soojus, transport). Tänapäevaste kaevandusmahtude säilimisel ei ole võimalik kaevandamisega seotud keskkonnakahjusid oluliselt vähendada. Praegu tekib põlevkivielektri tootmisel ~70% kogu Eesti CO₂-heitmetest, ~70% tava- ja ~82% ohtlikest

jäätmetest ning kulub ~80% kogu Eestis kasutatud veest. Euroopa Liidu liikmesriigina oleme seotud kliimapolitiika ambitsioonika eesmärgiga vähendada energiatootmise CO₂-heitmeid 2050. aastaks vähemalt 93% võrra¹. Samuti ei ole näha, et alternatiivne põlevkivi kasutus (millega ei kaasne selle põletamine CO₂-ks) suudaks lähiaastakümnetel oma tootmismahu suurendamisega katta tänast kaevandamismahtu. Ekspordile orienteeritud põlevkivienergeetika tööstuse jätkumine ja kasv on vastuolus eesmärgiga kasutada põlevkivi varu säästvalt.

EKO hinnangul on põlevkivi kaevandamismahtu järk-järguline vähendamine möödapääsmatu protsess. Sarnasele tõdemusele jõudis ka Maalehe² usutluses keskkonnaminister Keit Pentus-Rosimannus: *“Tuleviku eesmäärke paika pannes on kallitest fossiilsetest allikatest sõltuvuse vähendamine tarbijate huvides ja riigi konkurentsivõime jaoks tähtis. Seda nii elektritootmise, soojamajanduse kui transpordi valdkonnas.”*

Eeltoodust tulenevalt on EKO seisukohal, et:

1. “Põlevkivi kasutamise riiklik arengukava 2016–2030” (edaspidi Arengukava) üks keskseid eesmäärke peab olema põlevkivi kaevandamise ja põletamise järkjärgulise vähendamise kavandamine ja ellu viimine Eesti riigile vajaliku miinimumtasemeni, pidades silmas riigi pikaajalisi energeetika ja keskkonna valdkonna eesmäärke. Sellist selget eesmärki ja konkreetset plaani on vaja selleks, et põlevkivitööstuse ettevõtted oskaksid oma äriplaane, tootmismahute ja personali vajadusi adekvaatselt planeerida järgmisteks aastakümneteks ning haridus- ja teadusasutused saaksid oma tööd ja ressursse planeerida ning tööturuosalised vastavalt teha pikaajalisi plaane ja valikuid.
2. Arengukavas on vaja võtta selge seisukoht riigi taastumatu strateegilise loodusvara ekspordi kohta. Arvestades, et põlevkivi tööstuse ülisuur keskkonnakoormus on eelkõige otseselt seotud põlevkivi kaevandamismahuga, mitte kasutamise efektiivsusega. Arengukavas tuleb võtta suund sellele, et Eestis kaevandatud põlevkivi maht oleks tulevikus minimaalne - vastates Eesti strateegilistele vajadustele, mitte erasektori majanduslikele huvidele.

Konkreetsed ettepanekud „Põlevkivi kasutamise riiklik arengukava 2016–2030“ koostamise ettepaneku teksti muutmiseks ja täiendamiseks:

Peatükk 1. Arengukava koostamise vajadus:

- Lisada viide Euroopa Komisjoni konkurentsivõimelise vähese CO₂-heittega majanduse aastaks 2050³ – edenemiskava eesmärkidele ja sellest lähtuvalt vajadusele hakata põlevkivienergeetika mahu vähendamist planeerima.
- Viidata vajadusele uurida põlevkivi energeetika sektori ja kaevandussektori kokkutõmbamise sotsiaalmajanduslike mõjusid ja võimalusi nende ennetamiseks ja leevendamiseks.

---

¹ Konkurentsivõimeline vähese CO₂-heittega majandus aastaks 2050 – edenemiskava, KOM (2011) 112 lõplik

² Keskkonnaminister: põlevkivi kaevandamine ja töötlemine tekitavad suurima osa Eesti keskkonnakahjust, Maaleht 29.01.2013

³ Konkurentsivõimeline vähese CO₂-heittega majandus aastaks 2050 – edenemiskava, KOM (2011) 112 lõplik

Peatükk 2. Valdkonna senised edusammud ja peamised probleemid:

- Vedelkütuse tootmise arendamise juurde lisada probleem, et põlevkiviõlist toodetav mootorikütus on 30-50 % suurema CO₂ jalajäljega kui praegune tavadiislikütus ning selle kasutuselevõtt transpordis suurendaks oluliselt transpordi CO₂ jalajälge ning oleks vastuolus EL kütusekvaliteedi direktiiviga, mis näeb ette fossiilsete mootorkütuste CO₂ jalajälje vähendamist 6% võrra. See on oluline piirang põlevkivist toodetud mootorikütuse siseriiklikule tarbimisele ja ka ekspordile, arvestades Eesti ja teiste Euroopa liidu liikmesriikide vähese CO₂ heitega majandusele ülemineku pikaajalisi eesmärgi transpordi valdkonnas.
- Probleemina tuleks lisada liiga madalat põlevkivi hinda, mis on töötanud vastu riigi strateegilistele huvidele (et põlevkivi kasutatakse säästlikult) ning on viinud ka selleni, et põlevkivi tööstuse summaarne negatiivne keskkonnamõju ei ole aastatega vähenenud. Põlevkivi hind on kindlasti üks hoob, millega saab tagada, et riigi taastumatut strateegilist ressursi lihtsalt kasumi teenimise eesmärgil lühikese ajaga ära ei tarbitaks.

Peatükk 3. Arengukava esialgne raamistik:

- Põlevkivi tööstuse arengutempo rääkides ei tohiks unustada rääkida selle arengutempo põhjustest, ehk ettevõtete survest, mis omakorda on tingitud madalast põlevkivi hinnast.

Peatükk 3.1 Eesmärk ja kestus:

- Lausele "Põlevkivi kasutamise põhieesmärk on põlevkivitööstuse ja -energeetika varustatuse tagamine, võttes arvesse kaasnevaid keskkonnamõjusid, põlevkivivaru nõuetekohast kvaliteeti ja selle säästvat kasutamist ning optimaalset hinda." tuleks lisada "*võttes arvesse vähendada aastaks 2020 6% võrra fossiilsete mootorkütuste CO₂ jalajälge ning vajadust liikuda vähese CO₂ heitega majanduse suunas.*"
- Kolmas eesmärk tuleks ümber sõnastada: **III planeeritav eesmärk:** Tagada *ainult* vajalik põlevkivi kogus Eestis elektrienergia varustuskindluse ja energeetilise sõltumatuse säilimiseks (põlevkivi senisest enam väärtustamine) *arvestades samas eesmärgiga vähendada energiatootmise CO₂-heitmeid 2050. aastaks vähemalt 93% võrra ja maksimaalse põlevkivi varu säilitamise vajadust tulevastele põlvkondadele.*
- Arengukava ülesannete loetelule lisada: 15) kirjeldada põlevkivi kaevandamise ja töötlemise mahtude vähendamise seotud sotsiaalmajanduslike mõjusid ja määrata meetmed negatiivsete mõjude vältimiseks ja leevendamiseks.

Peatükk 4.3. Seos teiste valdkondade strateegiliste dokumentidega:

lisada loetellu:

- Konkurentsivõimeline vähese CO₂-heitega majandus aastaks 2050 – edenemiskava [KOM(2011) 112 lõplik] jt asjakohased Euroopa Liidu ja rahvusvahelised dokumendid (vt Lisad 1, 2 ja 6)
- Eesti keskkonnategevuskava aastateks 2007-2013
- Ehitusmaavarade kasutamise riiklik arengukava 2011-2020
- Konkurentsivõimekava „Eesti 2020“
- Eesti Maaelu arengustrateegia 2007-2013

Peatükk 4.4. Seosed läbivate valdkondadega:

- Lisada tabeli esimesse veergu "CO₂ heite vähendamine"
- Teises veerus ümbersõnastada esimene lause: Põlevkivi kaevandamise ja kasutamise efektiivsuse tõusuga *ja põlevkivi tootmismahu vähenemisega* väheneb põlevkivitööstuse keskkonnamõju ja surve elurikkusele, mis läbi tagatakse senisest paremini puhtam elukeskkond. (Põhjendus: Põlevkivi kasutamise efektiivsuse kasvuga ei kaasne automaatselt keskkonnamõju vähenemine, sest kasutamise efektiivsus ei näita kogu keskkonnamõju ning juhul kui põlevkivi valdkonna kohta efektiivne tehnoloogia (põlevkivist toodetud diisel) asendatakse oluliselt väiksema keskkonnamõjuga tootega nagu naftast toodetud diisel, siis keskkonnasäästu ei saavutata)
- "Põlevkivitööstuse konkurentsivõime kasv" ei ole õige sõnastus iseloomustamaks vajalikku pikaajalist põlevkivi energeetika kokkutõmbumist. Pigem kasutada sõnastust "põlevkivi tööstuse ümberstruktureerimine".

Kirjaga kaasas olevate lisad:

- LISA 1. Kavandatava „Põlevkivi kasutamise riiklik arengukava 2016–2030“ seisukohast olulised Euroopa Liidu poliitikad ja direktiivid
- LISA 2. Kavandatava „Põlevkivi kasutamise riiklik arengukava 2016–2030“ seisukohast olulised rahvusvahelised lepped
- LISA 3. Kavandatava „Põlevkivi kasutamise riiklik arengukava 2016–2030“ seisukohast olulised siseriiklikud strateegilised kavad
- LISA 4. Kavandatava „Põlevkivi kasutamise riiklik arengukava 2016–2030“ seisukohast olulised Eesti seadused
- LISA 5. Kavandatava „Põlevkivi kasutamise riiklik arengukava 2016–2030“ seisukohast olulised Vabariigi Valitsuse ja ministrite määrused
- LISA 6. Kavandatava „Põlevkivi kasutamise riiklik arengukava 2016–2030“ seisukohast olulised põlevkivi kaevandamist ja kasutamist määravad olulisimad nõuded

Lugupidamisega,

Daniel Juhhov
EKO koordinaator

Eesti Keskkonnaühenduste Koda ühendab kümmet keskkonnaorganisatsiooni: Eestimaa Looduse Fond, Eesti Ornitoloogiaühing, Eesti Roheline Liikumine, Eesti Üliõpilaste Keskkonnakaitse Ühing "Sorex", Läänerannik, Balti Keskkonnafoorum, Nõmme Tee Selts, Säästva Eesti Instituut, Pärandkoosluste Kaitse Ühing, Tartu Üliõpilaste Looduskaitsering.

EKO eesistuja 2013. a on Eesti Üliõpilaste Keskkonnakaitse Ühing "Sorex".

Eesti Keskkonnaühenduste Koda
Tel: 7 422 532 Fax: 7 422 084
E:post: info@eko.org.ee
Postiaadress: Pk 318, 51002 Tartu
Koduleht: www.eko.org.ee